

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság**

közbenső ítélete

Az ügy száma: Gfv.I.30.178/2022/6.

A tanács tagjai: Dr. Harter Mária a tanács elnöke

Dr. Mocsár Attila Zsolt előadó bíró

Dr. Varga Edit bíró

A felperesek: I. rendű felperes neve

(I. rendű felperes címe)

II. rendű felperes neve

(II. rendű felperes címe)

A felperesek képviselője:

Dr. Ravasz László ügyvéd

(ügyvéd címe)

Az alperesek: I. rendű alperes neve

(I. rendű alperes címe)

II. rendű alperes neve

(II. rendű alperes címe)

Az alperesek képviselője:

Lajer Ügyvédi Iroda – I. rendű alperesért

(ügyvédi iroda címe;

ügyintéző: dr. Lajer Zsolt ügyvéd)

Dr. Rádi Péter Pál ügyvéd – II. rendű alperesért

(ügyvéd címe)

A per tárgya: szerződés érvénytelenségének megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó felek:

a felperesek

A másodfokú bíróság és a jogerős határozat száma:

Fővárosi Ítéltábla

20.Gf.40.290/2021/6-II.

Az elsőfokú bíróság és határozatának száma:

Fővárosi Törvényszék

9.G.41.973/2020/23.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi, az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja és megállapítja, hogy az I. rendű alperes hitelező, az I. rendű felperes adós és a II. rendű felperes készfizető kezes által 2006. szeptember 15-én aláírt devizaalapú kölcsönszerződés érvénytelen.

Megállapítja továbbá, hogy a felülvizsgálati eljárás során a felpereseknek mint együttes jogosultaknak és az I. rendű alperesnek egyaránt 100.000 (százezer) forint költsége merült fel,

míg a le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték összege 454.158 (négy százötvennégyezer-százötvennyolc) forint.

A közbenső ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] Az I. rendű alperes a 2006. szeptember 15-én megkötött szerződés alapján CHF alapú kölcsönt adott az I. rendű felperesnek, aki vállalta a kölcsön és járulékai törlesztését. Az I. rendű felperest terhelő fizetési kötelezettség teljesítéséért a II. rendű felperes készfizető kezességet vállalt.

[2] A szerződéskötést megelőzően – 2006. augusztus 3-án – a felperesek kockázatfeltáró nyilatkozatot írtak alá a deviza alapú kölcsön igénybevételéből eredő esetleges kockázatok tudomásul vételéről. A tájékoztatásban foglaltak szerint az I. rendű alperes a kölcsönt forintban bocsátotta rendelkezésre, de devizában tartotta nyilván. Amennyiben a kölcsön devizaneme és a forint közötti árfolyam változik, az hatással lesz mind a kölcsön összegre, mind pedig a törlesztő részletekre, továbbá az egyéb devizában nyilvántartott járulékok, költségek nagyságára. Abban az esetben, ha a forint árfolyama erősödik, úgy kevesebb forintot kell visszafizetni a devizában nyilvántartott törlesztő részletek ellenértékeként. Amennyiben gyengül, úgy a fizetési terhek nőnek. A kölcsön kamata a nemzetközi kamatok változása miatt is módosulhat. A futamidő alatt lehetőség van a még fennálló tőketartozás összegének forintra konvertálására. Az árfolyamkockázat viselése a felpereseket terhelte.

[3] Az I. rendű alperes a DH törvények szerinti elszámolási kötelezettségét teljesítette, ezt követően a forintosítás elvégzése után meghatározta a teljesítendő forint törlesztés összegét, amit először 2015. május 20-án kellett megfizetni. A szerződésszerű visszafizetési kötelezettség teljesítésének elmaradása miatt az I. rendű alperes 2018. április 20-án felmondta a kölcsönszerződést majd pedig követelését a II. rendű alperesre engedményezte. A felperesek 2020. október 7-én 8.007.501 forintot megfizettek a II. rendű alperesnek.

A felperesek keresete, az alperesek védekezése

[4] A felperesek keresetükben a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítását kérték, az érvénytelenség jogkövetkezményeként pedig a szerződés érvényessé nyilvánítását azzal, hogy őket 180 HUF/CHF árfolyamig terheli az árfolyamkockázat, ennek folytán 4.541.589 forint megfizetésére kérték kötelezni a II. rendű alperest. Kérték továbbá az I. rendű alperes felmondása jogszerűtlenségének megállapítását.

[5] Az alperesek érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az első- és másodfokú ítélet

[6] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. A felperesek fellebbezését elbíráló másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

[7] Az ítéletek indokolása szerint az I. rendű alperes által adott árfolyamkockázati tájékoztatás megfelelő volt, melynek alapján a felperesek értékelni tudták az árfolyamkockázatnak a pénzügyi kötelezettségeikre gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is. Rámutattak: nem annak van jelentősége, hogy meghatározott kifejezések szerepelnek-e az árfolyamkockázati tájékoztatóban, hanem a tájékoztatás egészének kell alkalmasnak lennie arra, hogy a fogyasztó felismerje a veszélyt: az árfolyamromlás valós, a kölcsön futamideje alatt bekövetkezhet, jelentős lehet, gazdasági helyzetét súlyosan érintheti. Ez kitűnik a forintosítás, illetve a pótfedezet megkövetelésének lehetőségéből, hiszen az előbbi arra utal, hogy az árfolyam kedvezőtlen változása olyan mértékű is lehet, ami miatt a forintosítás megfelelő alternatívát jelenthet, az utóbbi pedig arra utal, hogy a fedezeti arányok romlása folytán a szerződéskötéskor 5.000.000 forintnak megfelelő összegű devizatartozás biztosítására akár egy 25.000.000 forint értékű ingatlan sem lesz elegendő. Az I. rendű alperes a felpereseket a szerződés megkötését több mint egy hónappal megelőzően tájékoztatta az árfolyamkockázatról. Az ítéletek szerint a felperesek tévesen értelmezték a deviza alapú kölcsönt akként, hogy az I. rendű alperes az árfolyamkockázat ellentételezését vállalja a forint kölcsönöknél kedvezőbb kamatozás, illetve törlesztő részletek biztosításával. Az árfolyamkockázat nem a felperesek által az I. rendű alperesnek ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás, hanem a deviza alapú kölcsön jellegadó sajátossága, ami a kölcsön összegének devizában való meghatározásából következik. A hitelbírálattal kapcsolatos okfejtése is téves volt a felpereseknek, továbbá az az értelmezésük is, hogy a korlátlan kockázat vállalása a kockázatfeltáró nyilatkozat tartalmától függetlenül tisztességtelen. A kölcsönszerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó feltételei a szerződés elsődleges tárgyát határozzák meg, tisztességtelensége nem vizsgálható, ha a feltételek világosak és érthetőek. Az I. rendű alperes a szükséges tájékoztatást megadta, így a tisztességtelenség érdemi vizsgálatára és a felperesek által hivatkozott szempontok szerinti értékelésére nem kerülhetett sor. A bíróságok álláspontja szerint ugyancsak nem volt megállapítható a felmondás jogszerűtlensége sem, hiszen a tisztességtelenül felszámított összeggel az I. rendű alperes még a felmondást megelőzően elszámolt, az ezt követő időszakban nem tettek eleget fizetési kötelezettségüknek a felperesek, jelentős összegű tartozás halmozódott fel, ami súlyos szerződésszegésnek minősült, ez szolgált a felmondás alapjául.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[8] A jogerős ítélet ellen – hatályon kívül helyezése, az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatása, a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása, a szerződés érvényessé nyilvánítása, a felmondás jogszerűtlenségének megállapítása iránt – a felperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet. Okfejtésük szerint nem felelt meg az árfolyamkockázati tájékoztatás a C-670/20. számú ügy határozatának (31) pontjában foglaltaknak, mivel nem tárta fel az árfolyamkockázatot befolyásoló gazdasági tényezőket. A

perben eljáró bíróságok nem vizsgálták szerződéskötési céljukat. Nem vizsgálták, hogy a korlátlan árfolyamkockázat vállalásának mik lesznek a gazdasági következményei. Az I. rendű alperes nem számolt a futamidő elején bekövetkező jelentős árfolyam- és kamatváltozással, amit alátámaszt az is, hogy ha ilyennel számolt volna, akkor meg kellett volna állapítania az I. rendű felperes hitelképtelenségét. Az árfolyamkockázatról a kölcsönkérelem benyújtásakor és nem a kölcsönszerződés aláírásakor kellett volna az I. rendű alperesnek tájékoztatnia, mivel a tájékoztatás időpontja az, amikor az ügyfél közli a bankkal a kölcsön igénylésének szándékát. A kölcsönkérelem benyújtásáig tájékoztatást az I. rendű alperes nem adott. Tájékoztatást kellett volna adnia arról, hogy milyen gazdasági tényezők hatnak az árfolyamkockázatra. Ilyen tartalmú tájékoztatást az I. rendű alperes nem adott, ebből következően abból indult ki, hogy a forint árfolyama a futamidő alatt stabil lesz. Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) a C-609/19 és a C-670/20 számú ügyekben megdönthetetlen vélelmet állított fel annak kimondásával, hogy a bank a futamidő végéig stabil árfolyammal számolt, ha nem bizonyítja, hogy tájékoztatta a fogyasztót az árfolyamváltozást befolyásoló gazdasági háttérrel. Abban az esetben, ha a Kúria megállapítja, hogy az I. rendű alperes a szerződés megkötését megelőzően nem adott az árfolyamváltozást befolyásoló gazdasági háttérrel tájékoztatást, akkor kötelezően meg kell állapítania a megdönthetetlen vélelem alapján azt, hogy az I. rendű alperes a futamidő végéig stabil árfolyammal számolt, e tekintetben mérlegelési lehetősége nincsen, a vélelem kizárja annak megállapítását, hogy az I. rendű alperes nem számolt stabil árfolyammal. A megdönthetetlen vélelem alapján kötelezően meg kell állapítani az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződéses rendelkezés tisztességtelenségét, függetlenül attól, hogy milyen egyéb tájékoztatást adott az I. rendű alperes. Abban az esetben, ha az I. rendű alperes az általa végzett hitelbírálat alapján arról tájékoztatta volna őket, hogy kockázatviselési képességükhöz mérten és a forint kölcsönökhöz képest olyan aránytalan kockázatot vállalnak, ami miatt a jövedelmi viszonyaik kedvezőtlen változása nélkül is bármikor bekövetkezhet a fizetésektelenségük, nem kötötték volna meg a szerződést. A kedvező hitelbírálaton keresztül azonban joggal feltételezhatték, hogy nem vállalnak aránytalan kockázatot. A kedvező hitelbírálat és ennek megtévesztő információs és tájékoztatási tartalmára figyelemmel is vette fel a forint kölcsön helyett a deviza alapú kölcsönt az I. rendű felperes. A nem megfelelő tartalmú árfolyamkockázati tájékoztatáson nem változtat a forint konverzió lehetősége sem. A bíróságok nem vizsgálták, hogy a tisztességtelenül felszámított összegre tekintettel a felmondáskor volt-e olyan mértékű tartozásuk, ami az azonnali hatályú felmondást indokolta. A tisztességtelenül felszámított összeg figyelembevételével, illetve, ha az I. rendű alperes a szükséges kompenzációt szolgáltatva volna, akkor a kölcsönszerződés felmondásakor nem lett volna olyan hátralékos törlesztőrészlet tartozás, ami a felmondást indokolta volna.

[9] Az I. rendű alperes érvelése szerint a felperesek felülvizsgálati kérelme érdemben nem bírálható el, mivel abban nem szerepel, hogy a jogerős ítéletet meghozó bíróság megsértette volna az 1959-es Ptk. 209. § (1) bekezdésében foglaltakat, ebből következően nem vizsgálható az, hogy a perbeli kölcsönszerződés ezen jogszabályi rendelkezésbe ütközik-e. A felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálásának esetére kérte a jogerős ítélet hatályban tartását.

[10] A II. rendű alperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő.

A Kúria döntése és jogi indokai

[11] Előre bocsátja a Kúria, hogy a Pp. 272. § (2) bekezdésében foglaltak szerint a felülvizsgálati kérelemben meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülvizsgálati kérelem irányul, azt, hogy a fél milyen tartalmú határozat meghozatalát kívánja, továbbá elő kell adni – a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése mellett – hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. Ezen jogszabályi feltételeknek megfelelt a felperesek felülvizsgálati kérelme. Annak első oldalán úgy fogalmaztak, hogy a jogerős ítélet „az alábbiak miatt jogszabálysértő”, ezt követően pedig közel negyven oldalon kifejtették ezzel kapcsolatos álláspontjukat. Továbbiak mellett hivatkoztak arra is, hogy a perbeli kölcsönszerződés érvénytelen az 1959-es Ptk. 209. § (1) bekezdésébe és a 209/A. § (2) bekezdésébe ütközése miatt. Abban az esetben, ha a felperesek tévesen jelölték volna meg az általuk megsértettként állított jogszabályhelyet, de tartalmilag helyesen hivatkoztak volna a jogszabálysértésre, akkor sem lett volna akadálya a felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálásának, hiszen a Pp. 272. § (3) bekezdése értelmében, ha a felülvizsgálati kérelemben tartalmilag helyesen történik hivatkozás a jogszabálysértés tényére, de a megsértett jogszabályhely megjelölése téves, ezen okból a felülvizsgálati kérelem nem utasítható el.

[12] Az ekként érdemben elbírált felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.

[13] A Pp. 270. § (2) bekezdésében, valamint a 275. § (3) és (4) bekezdéseiben foglaltak együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálatot anyagi jogi vagy eljárásjogi jogszabálysértés egyaránt megalapozhatja; utóbbi azonban csak akkor, ha annak az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatása volt.

[14] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa 2021. november 22-én hozta meg a Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú jogegységi panasz határozatát (a továbbiakban: Jpe. határozat). A Jpe. határozat általános érvénnyel, minden bíróságra kötelező erővel foglalja össze a Kúria addigi és a jövőben is követendő gyakorlatát. A Jpe. határozat értelmében a 2/2014. PJE jogegységi határozat 1. pontja azzal a kötelező értelmezéssel alkalmazható, mely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyam tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat, és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának, a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet. Az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatással szemben elvárt tartalmat a 2/2014. PJE jogegységi határozat és a Jpe. határozat együttesen határozza meg azzal, hogy a Jpe. határozat értelmében a Kúria bármely határozatának ezzel ellentétes jogértelmezése kötelező erejűként már nem hivatkozható. Emiatt a Kúria Gfv.VII.30.340/2019/7. számú határozata kötelező erejűként nem hivatkozható.

[15] A Kúria korábbi ügyekben már vizsgálta az I. rendű alperes – a perbelivel megegyező tartalmú – árfolyamkockázati tájékoztatását, és e vizsgálat eredményeként a Pfv.I.21.020/2020/6. és a Pfv.I.21.234/2020/8., valamint a Gfv.VI.30.050/2022/5. számú határozataiban arra a következtetésre jutott, hogy hiányzott a jelentős árfolyamromlásra utaló figyelmeztetés az árfolyamkockázati tájékoztatásból, az arra vonatkozó figyelemfelhívás, hogy ennek esetlegesen súlyos gazdasági következményei lehetnek a fogyasztóra nézve. A

Kúria a Gfv.VI.30.480/2021/5. számú határozatában pedig arra a következtetésre jutott, hogy az a szerződéses rendelkezés, amely lényegében csak ismerteti az árfolyamkockázat mibenlétét (az árfolyamkockázat jelentős lehet, ha a forint / deviza árfolyam jelentősen változik), de nem hívja fel a fogyasztó figyelmét kellő súllyal, átlátható módon az árfolyamromlás valós, lehetséges következményeire, arra hogy annak esetleges előre nem látható bekövetkezése az adós fogyasztó gazdasági helyzetét rendkívül súlyosan érintheti, nem világos és nem érthető. A perbeli esetben nincs olyan körülmény, ami indokolná a Kúria fentebb hivatkozott határozataiban foglaltaktól való eltérést.

[16] Az 1959-es Ptk. 205. § (3) bekezdése értelmében a felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek és tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről. Ezt az általános együttműködési és tájékoztatási kötelezettséget fogyasztónak minősülő ügyféllel kötendő devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén az 1996-os Hpt. 203. §-a akként konkretizálja, hogy a pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásul vételét az ügyfél aláírásával igazolja.

[17] Az EUB-nak az árfolyamkockázati tájékoztatással összefüggésben felállított követelményrendszere szerint a tájékoztatásnak ki kell térnie a kölcsön felvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztő részletekre gyakorolt hatására, annak a mechanizmusnak a konkrét működésére, amelyre az érintett feltétel utal. A tájékoztatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó megértse: az árfolyamkockázatot ő viseli, az árfolyamváltozásnak nincs felső határa, az korlátlan. Nem elegendő annak a lehetőségéről tájékoztatni a fogyasztót, hogy annak a devizának az árfolyama, amelyben a kölcsönszerződést megkötötték emelkedhet, vagy csökkenhet, hanem értékelni kell tudnia az árfolyamkockázatnak a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is.

[18] A perbeli esetben az I. rendű alperes által adott írásbeli árfolyamkockázati tájékoztatásban szerepel az, hogy az árfolyamkockázat viselése a felpereseket terheli, viszont hiányzik a jelentős árfolyamromlásra utaló figyelmeztetés, hiányzik az arra vonatkozó figyelemfelhívás, hogy ennek esetlegesen súlyos gazdasági következményei lehetnek a fogyasztót, jelen esetben a felpereseket illetően.

[19] Az I. rendű alperes árfolyamkockázati tájékoztatása alapján nem volt egyértelműen felismerhető a kockázatvállalás jelentősége, mert nem tartalmazott az abból eredő – esetlegesen – súlyos gazdasági következményekre vonatkozó figyelmeztetést, felmerülésükre nem adott kellő alapot. A nem világos, nem átlátható árfolyamkockázati tájékoztatás következtében az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződéses rendelkezés tisztességtelen, ami miatt a kölcsönszerződés egésze érvénytelen, és járulékos jellegéből következően érvénytelen a készfizető kezesi nyilatkozat is. Erre tekintettel a Kúria a Pp. 213. § (3) bekezdése alapján közbenső ítéletével megállapította a perbeli kölcsönszerződés érvénytelenségét. A Kúria közbenső ítéletének meghozatala a Pp. 275. § (4) bekezdésében foglaltakon alapul.

[20] A perben korábban eljáró bíróságok az előzőektől eltérő jogi álláspontjuk miatt nem döntöttek az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonásáról.

[21] Az új eljárásban az elsőfokú bíróságnak figyelemmel kell lennie arra, hogy az „érvényessé” nyilvánítás elsődlegesen alkalmazandó jellege kizárja a szerződésnek a határozathozatalig terjedő időre történő „hatályossá” nyilvánításának lehetőségét. Az érvényessé nyilvánításnak általában nincs akadálya, ha a szerződés érvénytelenségének kizárólag az az oka, hogy az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződéses rendelkezés tisztességtelen, hiszen ebben az esetben az érvénytelenség oka kiküszöbölhető azáltal, hogy a fogyasztót mentesíti a bíróság a tisztességtelen kikötésből fakadó árfolyamkockázat viselése alól. Eljárása során a bíróságnak gondoskodnia kell az eredetileg egyenértékű szolgáltatások értékegyensúlyának a fenntartásáról. Annak meghatározása, hogy a felperesek milyen mértékű árfolyamkockázat viselésére kötelesek (maximált árfolyam) bírói értékelés tárgya.

[22] Érvényessé nyilvánítás esetén az érvényessé nyilvánított szerződés tükrében lehet elbírálni a felmondás esetleges jogszerűtlenségére vonatkozó hivatkozásokat, érvényessé nyilvánítás esetén a szerződés esetleg megváltozott tartalmának ismeretében lehet állást foglalni abban a kérdésben, hogy a fizetési késedelemre alapított felmondás jogszerű-e. Ezen kérdés vizsgálata során nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény sem, hogy a forintosítás elvégzése után meghatározott törlesztő részlet megfizetésének elmaradása miatt mondta fel az I. rendű alperes a kölcsönszerződést.

Záró rész

[23] A Kúria a 4/2009. (XII.14.) PK véleményben foglaltakra figyelemmel állapította meg a felülvizsgálati eljárásban felmerült költségek és a le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték összegét. Az így megállapított összegek viseléséről az elsőfokú bíróság határoz.

[24] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson bírálta el.

Budapest, 2022. november 16.

Dr. Harter Mária s.k. a tanács elnöke, dr. Mocsár Attila Zsolt s.k. előadó bíró, dr. Varga Edit s.k. bíró